

VENDIM
Nr.9, datë 28.04.2004

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Fehmi Abdiu	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Zija Vuci	Anëtar i “ “
Gjergj Sauli	Anëtar i “ “
Alfred Karamuço	Anëtar i “ “
Kristofor Peçi	Anëtar i “ “
Kujtim Puto	Anëtar i “ “
Xhezair Zaganjori	Anëtar i “ “
Petrit Plloçi	Anëtar i “ “
Sokol Sadushi	Anëtar i “ “

me sekretare Arbenka Lalica, në datë 6.4.2004, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.11 Akti që i përket:

KËRKUES: HALIL DAUTI, përfaqësuar nga avokat Vangjel Kosta, me prokurë.

SUBJEKTI I INTERESUAR: PROKURORI I PËRGJITHSHËM, në mungesë.

OBJEKTI: Shfuqizimi si antikushtetuese i vendimeve nr.849, datë 21.10.1998 të Gjykatës së Rrethit Tiranë; nr.332, datë 5.7.2001 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe nr.83, datë 6.2.2002 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

Kërkuesi, nëpërmjet avokatit të tij, ka kërkuar në Gjykatën Kushtetuese shfuqizimin e vendimeve të sipërcituara si të papajtueshme me Kushtetutën, duke pretenduar cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor në këto drejtime kryesore:

- Nuk është respektuar në thelb e drejta e mbrojtjes. Avokati i caktuar kryesisht ka mbrojtur dy të pandehur, të cilët kanë pasur papajtueshmëri interesash.

- Nuk është zbatuar parimi procedural i provueshmërisë tej çdo dyshimi të arsyeshëm, duke u prezumuar fajësia e tij që në fillim të procesit.

- është dënua mbi bazën e provave të marra në mënyrë të kundërligjshme. Nuk është respektuar neni 32/2 i Kushtetutës dhe neni 158 i Kodit të Procedurës Penale.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sokol Sadushi, përfaqësuesin e kërkuesit dhe shqyrtoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

Gjykata e Rrethit Tiranë me vendimin nr.849, datë 21.10.1998, ka dënua kërkuesin me 12 vjet burgim, në mungesë, për veprën penale të vjedhjes me armë në bashkëpunim dhe ka pushuar gjykimin për të pandehurit Ilir Kolldashi dhe Ismet Sokoli. Ky vendim është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr.332, datë 5.7.2001 dhe nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë me vendimin nr.83, datë 6.2.2002.

Gjatë gjykimit në shkallë të parë, gjykata ka caktuar kryesisht një avokat për të mbrojtur të pandehurit Halil Dauti dhe Ilir Kolldashi. Kërkuesi ka pretenduar se ndërmjet dy të pandehurve ka pasur papajtueshmëri interesash në këtë proces dhe se ky veprim i gjykatës ka cenuar rëndë të drejtën e mbrojtjes, pasi, për shkak të individualitetit të qëndrimit, i njëjti avokat nuk mund të realizonte një mbrojtje reale dhe efektive ndaj dy të pandehurve njëkohësisht.

Për t'i dhënë përgjigje këtij pretendimi të kërkuesit, Gjykata Kushtetuese e çmon të nevojshme t'i referohet qëndrimit të mbajtur për raste të tilla në jurisprudencën e saj kushtetuese. Kështu është

konsideruar shkelje e së drejtës për një proces të rregullt ligjor dhe në veçanti e së drejtës për t'u mbrojtur rasti kur avokati ka mbrojtur njëkohësisht më shumë se dy të pandehur, ndërkohë që ndërmjet tyre ka ekzistuar papajtueshmëria e interesave. Sipas parimeve të rëndësishme kushtetuese e procedurale, Gjykata Kushtetuese duke iu referuar vendimit të saj nr.222, datë 4.11.2002, ka konkluduar se në një proces gjyqësor avokati mbrojtës duhet të veprojë në përputhje me ligjin, standardet dhe etikën e njohur profesionale për të mbrojtur të drejtat e klientit të tij. Kur ai vepron në kundërshtim me përmbushjen e rregullt të detyrimeve të tij shkel njëkohësisht edhe të drejtën e individit për t'u mbrojtur me avokat.

Nga shqyrtimi i kësaj çështjeje në seancë, si dhe nga studimi i të gjitha materialeve të dosjes gjyqësore që lidhen me pretendimin e mësipërm të kërkuarit, Gjykata Kushtetuese çmon se ndërmjet dy të pandehurve nuk ka pasur papajtueshmëri interesash. Kjo papajtueshmëri nuk rezulton qoftë në lidhjet që të pandehurit kanë pasur me njëri-tjetrin apo me ngjarjen e ndodhur dhe as në faktin se gjykata ka pushuar gjykimin për njërin nga të pandehurit ndërkohë që ka deklaruar fajtor kërkuarin. Avokati i caktuar kryesisht nga gjykata e shkallës së parë me cilësinë e mbrojtësit të dy të pandehurve të gjykuar në mungesë, e ka ushtruar funksionin e tij dhe në veprimet e tij nuk evidentohet që të jenë mbajtur qëndrime të ndryshme në favor apo në disfavor të secilit prej të pandehurve. Në fund të procesit gjyqësor, si dhe në kërkesën ankimore, avokati ka mbajtur të njëjtin qëndrim duke insistuar në pafajësinë e të pandehurve. Gjithashtu pretendimi për papajtueshmërinë e interesave midis dy të pandehurve nuk rezulton që të jetë ngritur si pretendim nga avokati i caktuar më pas nga familjarët në asnjë shkallë gjykimi.

Pretendimin tjetër për zbatim të gabuar të parimit procedural të provueshmërisë tej çdo dyshimi të arsyeshëm, kërkuari e ka bazuar në mënyrën e arsytimit të vendimit gjyqësor, si dhe në analizën e provave që gjykata është përpjekur të bëjë për të provuar fajësinë e tij. Sipas tij, gjykata ka prezumuar fajësinë e kërkuarit duke kryer një analizë provash përjashtuese për dy të pandehurit e tjerë, ndërkohë që nuk ka analizuar pretendimet e tij.

Gjykata Kushtetuese çmon se respektimi i parimit të prezumimit të pafajësisë përbën një ndër elementet e rregullsisë së një procesi gjyqësor. Sipas këtij parimi, gjykatat nuk duhet të fillojnë procesin me bindjen se i pandehuri ka kryer krimin për të cilin akuzohet. Çdo dyshim duhet të shkojë në favor të të pandehurit dhe ky parim do të konsiderohej i cenuar nëse barra e provës do të kalonte nga akuza tek i pandehuri. Detyrë e gjykatës së zakonshme që shqyrton një çështje penale është që t'i krijojë mundësinë të pandehurit vetë ose nëpërmjet mbrojtësit të mbrohet dhe ajo të japë vendimin e saj të bazuar mbi provat direkte e indirekte, të cilat duhet të provohen nga akuza dhe që administrohen në dosje.

Në kuptimin që paraqet Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, si dhe nga qëndrimi që mban jurisprudenca në këtë drejtim, pretendimi për shkeljen e këtij standardi kushtetues kërkon domosdoshmërisht që në një proces gjyqësor të evidentohen dhe provohen saktë të gjithë ato elemente thelbësore, të cilat mund të kenë sjellë deklarimin fajtor të të pandehurit mbi bazën e dyshimeve dhe që e kanë bërë gjykatën të sillet si e njëanshme në dhënien e vendimit të saj.

Nga arsytimi i vendimit gjyqësor nuk rezulton që gjykata të ketë aplikuar dënimin e kërkuarit me bindjen se ai është fajtor që në fillim të procesit dhe pa e mbështetur atë në prova. Në një gjykim të karakterit kushtetues është tepër e rëndësishme, që kur analizohen pretendimet për shkelje të parimit të prezumimit të pafajësisë, të mos përqendrohet kontrolli kushtetues në mënyrën e vlerësimit dhe të çmuarjes së provave që mund t'i ketë bërë në vendimin e saj gjykata që ka gjykuar çështjen në thelb. Nisur nga funksioni i saj, Gjykata Kushtetuese, kur gjykon çështje të kësaj natyre nuk konfondon gjykimin në thelb me gjykimin kushtetues.

Në këto kushte, ajo arrin në konkluzionin se gjykata e faktit në çështjen objekt shqyrtimi nuk e ka gjykuar dhe dënuar kërkuarin vetëm mbi bazën e dyshimeve, por mbi bazën e provave të cilat i kanë analizuar dhe vlerësuar vetë në vendimin e saj.

Kërkuari ka pretenduar se gjykatat nuk kanë respektuar nenin 32 pika 1 dhe 2 të Kushtetutës dhe nenin 158 të Kodit të Procedurës Penale, që lidhet me mënyrën e marrjes së provave. Sipas tij prova vendimtare mbi të cilën është bazuar gjykata në shpalljen fajtor ka qenë leximi i thënieve të prindërve të tij të marra gjatë hetimeve paraprake, në të cilat nuk është evidentuar përfitimi i tyre nga e

drejta për të mos dëshmuar.

Gjykata Kushtetuese çmon se nuk është detyrë e saj të përcaktojë rëndësinë vendimtare të një prove, si dhe evidentimin e pavlefshmërisë së kësaj dëshmie të marrë gjatë hetimeve paraprake, për sa kohë që gjykatat e zakonshme në arsyetimin e vendimeve të tyre e mbështesin fajësinë e kërkuesit edhe mbi disa prova të tjera. Kuptimi i rregullit kushtetues dhe procedural që parashikohet në nenin 31 pika 1 të Kushtetutës dhe në nenin 158 pika 2 të Kodit të Procedurës Penale, për mundësinë e shtetasve për të përfituar nga e drejta për të mos dëshmuar përpara organeve kompetente lidhet sa me të provuarit, ashtu edhe me garancitë ligjore që u duhet krijuar të pandehurit, si dhe rrethit të personave të afërm me të, për të mos u detyruar dhe ndëshkuar njëkohësisht për dëshmitë që ata japin.

Në këto kushte, Gjykata Kushtetuese arrin në përfundimin se pretendimet e kërkuesit për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor nuk janë të bazuara dhe për rrjedhojë kërkesa duhet rrëzuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, duke u bazuar në nenin 131 shkronja “f” të Kushtetutës, si dhe në nenin 72 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

V E N D O S I:

- Rrëzimin e kërkesës.
- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

MENDIMI I PAKICËS

Qëndrimi im nuk mund të jetë i njëjtë me arsyetimin që përdor shumica në vendimin e saj. Arsyet e këtij qëndrimi të kundërt lidhen me konceptet e ndryshme që kemi mbi elementet thelbësore që përcaktojnë parimin e prezumimit të pafajësisë, të paligjshmërisë të marrjes së një prove dhe të së drejtës të të gjykuarit për t’u mbrojtur në mënyrë të përshtatshme dhe të efektshme nga një avokat, goftë ky edhe avokat i caktuar kryesisht.

Parimi i prezumimit të pafajësisë përbën një ndër elementet kryesore të së drejtës për një proces të rregullt ligjor. Ky parim parashikohet në Kushtetutë dhe në mënyrë të veçantë është përfshirë si pjesë e nenit 6 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut. Nga të gjitha elementet që përfshihen në konceptin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, parimi i prezumimit të pafajësisë përbën aspektin më delikat të konfondimit të gjykimit kushtetues me gjykimin në thelb. Duke qenë se kjo përbën një çështje tepër të mprehtë, jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese në dallim nga ajo e Gjykatës së Strasburgut nuk ka guxuar të eksplorojë në këtë drejtim.

Rasti në shqyrtim përbën një ndër ato raste klasike, kur gjykata hap një proces gjyqësor penal me bindjen se i pandehuri është fajtor dhe ku dënimi i tij nuk bazohet në prova direkte apo indirekte, por në dyshime. Për të analizuar këto momente që prekin parimin e prezumimit të pafajësisë nuk kërkoj të përqendrohem në mënyrën e analizës së provave që ka përdorur gjykata, por do të nisem nga arsyetimi i vendimit të saj për të konkluduar se dyshimet në këtë rast nuk kanë shkuar në favor të të pandehurit. Gjykata, të njëjtës provë mbi të cilën ajo e mbështet arsyetimin e vendimit i ka dhënë kuptim dhe vlerë të ndryshme. Ajo pranon se armën e kanë poseduar dhe përdorur dy të pandehurit njëkohësisht, ndërsa dijeni për të kanë pasur që të tre dhe i përjashton ata nga fajësia, ndërkohë që vetëm mbi këtë provë e cilëson fajtor kërkuesin.

Në rastet e një gjykimi në mungesë barra e provës që i bie prokurorit vështirësohet shumë më tepër se në rastet kur i pandehuri është i pranishëm. Megjithatë, mungesa e të gjykuarit në proces nuk mund të përbëjë një argument më shumë për gjykatën për t’u bindur për fajësinë e tij.

Në vendimin e gjykatës arsyetohet se fajësia e të pandehurit Halil Dauti përforcohet bindshëm edhe nga fakti se ai menjëherë pas kryerjes së veprës penale është larguar në drejtim të paditur. Një konkluzion i tillë është i papranueshëm për standardet që duhet të karakterizojnë procesin gjyqësor. Largimi i të pandehurit nga një gjykim ose mungesa e tij për motive të ndryshme, nuk mund të përbëjë

provë për gjykatën për të konkluduar për fajësinë e të pandehurit. Pikërisht mungesa e të pandehurit në gjykim ka ndikuar në krijimin e përshtypjes se gjykatat e kishin formuar paraprakisht idenë për fajësinë e tij.

Ky qëndrim i gjykatës bie ndesh me parimin e prezumimit të pafajësisë dhe me konceptin që ka krijuar jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut në këtë drejtim. Fajësia e të pandehurit duhet të provohet nga akuzuesi dhe çdo dyshim është në favor të tij. Dënimi i një veprimi ose mosveprimi nuk mund të mbështetet vetëm në elementet objektive të veprës penale, por edhe të arrihet të provohet në çdo rast që i pandehuri ka përmbushur edhe elemente subjektive të veprës penale dhe si rrjedhojë të mund të akuzohet për kryerjen e një vepre penale. Në praktikën e kësaj gjykate¹ është konsideruar si shkelje e nenit 6/2 të KEDNJ deklarimi fajtor i kërkuesit, i cili mbështetej vetëm në dyshime që nuk arriten të provoheshin nga akuza. Neni 6/2 i KEDNJ kërkon që në zbatim të detyrës së tyre gjykatat nuk duhet të fillojnë procesin me bindjen se i pandehuri ka kryer krimin për të cilin akuzohet. Barra e provës i bie prokurorit (akuzës) dhe çdo dyshim duhet të shkojë në favor të të pandehurit. Prandaj parimi i prezumimit të pafajësisë do të quhej i cenuar, nëse barra e provës do të kalonte nga akuza tek i pandehuri. Është detyrë e gjykatave të sistemit të zakonshtëm të marrin dhe vlerësojnë provat që paraqiten në një proces, kurse Gjykata Kushtetuese ka për detyrë të sqarojë se procedura si e tërë ka qenë ose jo e drejtë në kuptimin kushtetues. Në këtë drejtim respektimi i parimit të prezumimit të pafajësisë nuk bën përjashtim nga koncepti i juridiksionit kushtetues dhe nga e drejta për një proces të rregullt ligjor.

Shumica nuk e ka pranuar si të drejtë pretendimin e kërkuesit për cenim të së drejtës së mbrojtjes. Në çështjen në shqyrtim, unë kam mendimin se është cenuar në thelb e drejta e mbrojtjes. Avokati i caktuar kryesisht ka mbrojtur dy të pandehur të cilët kanë pasur papajtueshmëri interesash. Ky konkluzion del qoftë nga mënyra e arsyetimit të vendimit gjyqësor, ashtu dhe nga aktet e tjera që ndodhen në dosje.

Papajtueshmëria e interesave është detyrë në radhë të parë për t'u konstatuar nga avokati dhe më pas edhe nga gjykata që shqyrton çështjen. Midis dy të pandehurve kjo papajtueshmëri është evidente për sa kohë që ata kanë qenë në mungesë dhe nga rrethanat e ngjarjes rezultoi se kanë individualitete të ndryshme qëndrimi. Kjo reflektohet edhe në zgjidhjen që gjykata ka aplikuar ndaj tyre duke pushuar gjykimin për njërin të pandehur dhe duke deklaruar fajtor kërkuesin. Nga momenti që secili i pandehur përpiqet të provojë alibinë e tij, gjë e cila rezultoi për kërkuesin, krijohet papajtueshmëria e interesave.

Avokati i caktuar kryesisht nuk e ka realizuar të drejtën e të pandehurit për t'u mbrojtur në mënyrë efektive dhe profesionale. Në procesverbalin gjyqësor e vetmja ndërhyrje e avokatit të caktuar kryesisht është kërkesa e tij që i pandehuri të deklarohet i pafajshëm. Nuk rezultoi asnjë pyetje, kërkesë procedurale apo veprime të tjera të nevojshme, por edhe të domosdoshme për realizimin e së drejtës së mbrojtjes në një gjykim penal, ndërkohë që prova vendimtare dhe e vetme për procesin që lidhet me leximet e lejueshme të prindërve rezultoi se është marrë në mënyrë të kundërligjshme. Gjatë pyetjeve të prindërve, organet hetimore nuk kanë respektuar kërkesat e nenit 32 pika 1 e 2 të Kushtetutës së Republikës të Shqipërisë dhe të nenit 158 të Kodit të Procedurës Penale, dispozita të cilat parashikojnë detyrimin e organeve proceduese për t'i bërë të njohur vetë të pandehurit ose të afërmeve të tij përfitimin nga e drejta kushtetuese për të mos dëshmuar. Një moment i tillë që merr vlera kushtetuese për procesin penal nuk rezultoi të jetë pasqyruar në dosjen gjyqësore. Gjithashtu mosngulmimi i avokatit për të kthyer thëniet e prindërve të kërkuesit në provë, konform kërkesave procedurale, e kanë cenuar në thelb të drejtën efektive të mbrojtjes dhe e kanë bërë edhe më evidente ekzistencën e papajtueshmërisë së interesave midis të pandehurve. Njëkohësisht, fakti që gjykata nuk ka bërë asnjë përpjekje për të thirrur në seancë gjyqësore dhe për t'i pyetur prindërit e të pandehurit, me qëllim që të garantonte në këtë proces edhe respektimin e nenit 32/1 të Kushtetutës dhe nenit 158 të Kodit të Procedurës Penale, ndikojnë në krijimin e përshtypjes se gjykatat e kanë formuar paraprakisht idenë për fajësinë e kërkuesit.

Këto argumente të parashtruara kanë qenë të mjaftueshme që kërkesa të pranohej dhe vendimet të shfuqizoheshin si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Tiranë, më 28.4.2004

¹ *Telfner. v.Austrisë*

Anëtar: S. Sadushi